

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Lausuntopyyntö 05.12.2018

Lausunto luonnoksesta opetus- ja kulttuuriministeriön asetukseksi opiskelijaksi ottamisen perusteista ammatillisessa perustutkintokoulutuksessa annetun opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksen muuttamisesta

Suomen opiskelijakuntien liitto - SAMOK ry kiittää mahdollisuudesta lausua toisen asteen opiskelijaksi ottamisen perusteista ja lausuu kunnioittaen seuraavaa.

Lyhyesti

Esityksessä ehdotetaan, että SORA-aloilla, joista säädetään ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 81 §:ssä, koulutuksen järjestäjä voisi jättää valitsematta hakijan, joka saa pääsy- tai soveltuvuuskokeesta 0 pistettä.

Tarkoituksena on antaa koulutuksen järjestäjälle laajemmat valtuudet tarkastella hakijan soveltuvuutta alalle ja hakijan edellytyksiä suoriutua tutkintoon johtavasta koulutuksesta jo ennen opiskelijaksi ottamista. Yhden koulutuksen järjestäjän tästä pääsy- tai soveltuvuuskokeesta antamaa pistemäärää voitaisiin käytettäisiin myös muun koulutuksen järjestäjän vastaavassa hakukohteessa.

Esitys on opiskelijan oikeusturvan kannalta erittäin ongelmallinen ja siksi SAMOK esittääkin sen hylkäämistä tai vähintään asetusmuutoksen palauttamista valmisteluun. SAMOKin näkemyksen mukaan SORA-lainsäädäntö antaa jo riittävät valtuudet soveltumattomuuden arviointiin eikä esittyy asetusmuutokseen ole tarvetta.

Soveltumattomuus ja sen määrittely

Soveltuvuutta ja soveltumattomuutta mitattaessa on erittäin tärkeää, että soveltuvuuden mittarit ja kriteerit perustuvat alakohtaiseen tehtäväanalyysiin ja tutkittuun tietoon. Tutkittuun tietoon nojaaminen on tärkeää, jotta hakijaa ei arvioida alalle soveltumattomaksi sellaisilla perusteilla, jotka eivät todellisuudessa kerro alalle soveltuvuudesta yhtään mitään. Opiskelijoiden tasaveroinen kohtelu ja yksittäisten opiskelijoiden oikeusturva voidaan varmistaa vain tutkimustietoon ja selkeästi määritelyihin tehtäväkohtaisiin mittareihin perustuvilla soveltuvuuskokeilla. Näistä syistä esimerkiksi korkeakoulujen valintauudistusta valmistelevan kärkihankkeen yhteydessä onkin päätetty, että korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa ”todistusvalinnassa valituille tai osana valintakoetta voidaan lisäksi järjestää soveltuvuuskoe, jos se on kyseisessä koulutuksessa tutkimustiedon pohjalta perusteltua”.

Toisen asteen ammatillisen koulutuksen SORA-alojen soveltuvuuskokeiden palauttamista taas perustellaan taustamuistiossa juuri sillä, että asetusmuutos antaisi mahdollisuuden ”*kiinnittää huomiota myös muihin soveltuvuuden ulottuvuuksiin, esimerkiksi oppimisvalmiuksiin tai asenteeseen.*”. Esitys siis siirtää soveltuvuuden arviointia pois selkeistä ennakkoon määritellyistä kriteereistä kohti ominaisuuksia, joita on erittäin haasteellista tai jopa mahdoton arvioida. Tämä on opiskelijoiden oikeusturvan ja yhdenvertaisuuden kannalta kestäväntöytä.

Ongelmia aiheuttaa myös se, että jatkossa hakija voitaisiin jättää valitsematta, mikäli hän saa pääsy- tai soveltuvuuskokeesta 0 pistettä. Pistemäärälle nolla ei kuitenkaan edellytetä selkeää määritelmää tai kriteeristöä, vaan jokainen koulutuksen järjestäjä saa itsenäisesti päättää, mitä kokeella mitataan ja millä perusteella hakija olisi soveltumaton. Ilman selkeitä kriteerejä opiskelijalla ei ole ennen koetta, tai edes sen jälkeen, mahdollisuutta tietää, millä perusteella hän olisi soveltumaton alalle. Lisäksi, yhden koulutuksen järjestäjän tästä pääsy- tai soveltuvuuskokeesta antamaa pistemäärää voitaisiin käytettäisiin myös muun koulutuksen järjestäjän vastaavassa hakukohteessa. Tämä johtaa siihen, että yhdessä soveltuvuuskokeessa saatu 0 pistettä voisi johtaa hylkäykseen myös toisessa oppilaitoksessa, vaikka eri oppilaitosten soveltuvuuskriteerit eivät ole edes yhteismitallisia.

Erityisen ongelmallisia esitetyt muutokset olisivat kun kyse nuorista hakijoista. Peruskoulunsa päättäneen 16-vuotiaan nuoren kohdalla soveltuvuuden ja soveltumattomuuden mittaaminen yksittäisellä soveltuvuus- tai pääsykokeella on huomattavan vaikeaa ja erityisen haasteellista. Nuorten kehitys on hyvin yksilöllistä ja vielä pitkälti muutostilassa siirryttäessä toisen asteen opintoihin. Siksi soveltuvuutta onkin järkevämpää mitata opintojen aikana, sillä näin saadaan parempi kuva opiskelijan soveltuvuudesta alalle.

Yhteys SORA-lainsäädäntöön ja taloudelliset vaikutukset

Esitetty asetusmuutos koskee SORA-aloja ja käsittelee alalle soveltuvuutta. Se on siis hyvin läheisessä yhteydessä SORA-lakeihin eikä soveltuvuuden ja soveltumattomuuden mittaamista SORA-aloilla voi SAMOKin näkemyksen mukaan tähän tapaan erottaa SORA-lainsäädännöstä. Siksi asetusmuutos olisi ehdottomasti pitänyt SAMOKin mielestä käsitellä OKM:n asettamassa SORA-työryhmässä, joka käsittelee juuri soveltumattomuuteen ja SORA-säädöksiin liittyviä kysymyksiä.

On ylipäättään hämmentävää, että mittavan SORA-lainsäädännön lisäksi nähdään tarvetta laajemmalle soveltuvuuden arvioinnille. SAMOKin näkemyksen mukaan SORA-lainsäädäntö antaa jo riittävät valtuudet soveltumattomuuden arviointiin eikä esittyyn asetusmuutokseen ole tarvetta - etenkin kun otetaan huomioon nyt esitettyjen muutosten riskit opiskelijan oikeusturvalle.

Lisäksi arvio esityksen taloudellisista vaikutuksista on mielestämme puutteellinen. Vaikka pääsy- ja soveltuvuuskokeiden järjestäminen on koulutuksen järjestäjille vapaaehtoista, on hyvin todennäköistä että niistä tulee alakohtainen standardi ja näin niillä on myös kustannusvaikutuksia. Lisäksi laissa esitetään koulutuksen järjestäjille ohjausvelvoitetta tapauksissa, jossa hakija saa pääsy- tai soveltuvuuskokeesta 0 pistettä. Myös tämän veloitteen kustannusarvio on auttamattoman puutteellinen. SAMOKin mielestä ohjausvelvoite ilman riittävää resursointia on karhunpalvelus sekä opiskelijalle että koulutuksen järjestäjälle.

Helsingissä 11.01.2019

Iiris Hynönen
puheenjohtaja

Miikka Lönnqvist
toiminnanjohtaja

Lisätietoja:

Eero Löytömäki
hyvinvointipolitiikan asiantuntija
eero.loytomaki@samok.fi
050 389 1015

